

TANKER OM TRO

ALT ANDET END LIGE

Over halvdelen af alle os danskere bor i en ejerbolig. De fleste har lånt størstedelen af pengene til boligkøbet i en kreditforening. Ofte er der tale om flere millioner kroner og en udsigt til først at blive gældfri om tyve-tredive år. Alligevel tøver køber og kreditforening kun sjældent med at indgå en sådan aftale. Årsagen er noget så simpelt – og måske ved første øjekast gammeldags – som tro.

Når vi belåner vores bolig, sker det ud fra en tro på, hvor meget murstenene er værd, når vi skal sælge igen. Men at det kan være svært at prissætte et hus, fordi den objektivt set rigtige pris ikke findes, ser vi tydeligt i *Hammerslag* på DR1. Her skal to ejendomsmæglerpar fra Øst- og Vestdanmark dyste om at ramme husets salgspris. Ofte ligger deres bud langt fra hinanden – og ikke mindst salgsprisen.

Når de en gang imellem rammer den pris, ejendommen blev solgt til, afslører vindernes reaktion, at de betragter sig selv som meget heldige. De skød rigtigt, jubler, giver knus og klasker håndfladerne sammen. Deres tiltro til markedet blev belønnet.

Men prisen på de penge, vi bruger til at købe en ny

lejlighed eller et nyt hus, kan ligesom ejendomsprisen gå op og ned. Renten kan være høj eller lav alt efter kronens kurs.

Det er derfor blevet en yndet sport for os at konvertere lån ud fra en tro på, hvad husets værdi vil være, når det skal sælges igen om to, fem eller ti år. Hvis husets forventede salgspris overstiger det, vi allerede har lånt i huset, så er vi de heldige ejere af friværdi. Den kan vi belåne og bruge til jordomrejsen, købe et sommerhus eller en lejlighed til børnene.

Det er altså en troshandling. Vi låner i værdien af en forventet salgspris i fremtiden. Sagt anderledes: Vi tager lån i den blå luft. Men hvis tilstrækkeligt mange husejere ikke tror på markedets mekanismer og ikke tør tage lån i troen på, at værdierne hele tiden øges, så brister boligboblen. Økonomien fryser til, husejere, der har købt for dyrt, bliver stavnsbundne til deres ejendomme, og politikerne må forsøge at stimulere forbrugsfesten på ny.

Den menneskelige faktor i markedsøkonomien handler om tro og tillid til, at vi homo sapiens opfører os økonomisk fornuftigt. Derfor hedder det ofte i økonomiske analyser, at alt andet lige vil økonomien og vi som rationelle mennesker agere på en bestemt måde, hvis økonomien bliver stimuleret på den rigtige måde.

Men det fascinerende og problematiske ved os mennesker er, at der altid er noget mere at sige end *alt andet lige*. Verden er aldrig statisk. Den er altid noget mere og alt andet end snorlige. Vi er ikke kun fornuftige samfunds-

mennesker, der tager hensyn til vore medmennesker, så markedet fungerer efter de opstillede spilleregler.

Vi er også grådige væsener, der vil have mere, end vi behøver. Vi bliver misundelige, hvis naboen kan låne penge til en større bil eller en længere jordomrejse. Derfor vil vi sikkert på et tidspunkt selv gå i banken for at låne til noget, der kan gøre naboen misundelig.

Med den franske forfatter og videnskabsmand René Girard kan vi kalde denne mekanisme for det mimetiske begær. Vi efterligner de mennesker, som vi på en og samme tid ser op til, fordi vi gerne vil være ligesom dem, og hader, fordi de står i vejen for vores lykke.

FRELSEEN FRA BARCELONA

Vores markedsøkonomi hviler på troen på, at vores livssituation hele tiden vil blive bedre. Det er en tankegang, som markedet har lånt fra religionen. Nu om dage er der måske endda mere tro på børsen end i kirken.

Det mest religiøse program i dansk tv er for eksempel nok *17 Finans* på TV2 News. Her bliver der hele tiden taget varsler. Virksomhedsledere bliver stillet til regnskab for deres tro på markedets fremtid og aktiekursen. Bankernes cheføkonomer skal profetere om udviklingen på de internationale finansmarkeder, og de økonomiske vismænds årlige rapporter bliver behandlet som nutidens hellige skrifter.

Sådan har det ikke altid været. Tidligere var det en journalistisk dyd at rapportere om begivenheder, der havde fundet sted. Men i dag er journalister mere optagede af

at kigge ind i spåkugler. De spørger hele tiden politikere, økonomer og særligt gerne hinanden om alle mulige og umulige økonomiske og politiske fremtidsscenerier.

Da det som bekendt er svært at spå – og især om fremtiden – så er det også blevet en yndet sport blandt journalister at stille nutidens vismænd til regnskab. Hvorfor gik det nu alligevel ikke sådan, som de troede? Og hvis aktiekursen styrtdykker, eller bunden går ud af dollarkursen, så formidler nyhedsværterne begivenheden som et dommedagsscenerie. Gerne ved hjælp af et skriggult bånd af *Breaking News*.

Dette samspil mellem medier og markedsøkonomi er i dag det vigtigste offentlige rum. Netop det rum hviler på traditionelle religiøse begreber som frelse, gud, tro, tillid, fremtid, dom og regnskabets time. Og uden vores evne til at tro på noget andet og større end os selv bryder markedet og dermed vores samfund sammen.

Medierne har altså i høj grad overtaget religionens rolle i vores liv. Det er dem, som beskriver og fortolker vores virkelighed. Og det er via mediernes prioritering af Palæstinakonflikten, flygtningekrisen og Bill Clintons sexskandale frem for glemte krige i Congo og Burundi, at vi danner vores opfattelse af verden.

Når journalister skal beskrive vores dybeste følelser, inderste ønsker og højeste drømme, bruger de også et religiøst sprog. Det gælder måske i særlig grad sportsjournalister.

”Frelseren fra Barcelona” stod der for eksempel med store bogstaver på en af frokostavisernes spisesedler i

1993: Midtbanelegantieren Michael Laudrup var efter halvandet års frivillig pause vendt tilbage til det danske fodboldlandshold. En anden frokostavis forkyndte i 1996 på sin forside, at "Riis er Gud", da han cyklede konkurrenterne agterud i Tour de France. Sportshelte kan på grund af deres tilsyneladende overmenneskelige præstationer blive så store i vores bevidsthed, at vi kun kan ty til guddommelige begreber for at beskrive dem.

TRO, SKUMMETMÆLK OG HÅRSPRAY

Men den gode gammeldags religiøse tro er nu ikke gået helt af mode. Den former stadig mange af os som mennesker. Den inddeler vores liv i bestemte faser, den afgør, hvilke dage vi holder for hellige, og hvordan vi opfatter os selv og hinanden. Muslimer inddeler for eksempel døgnet efter de fem gange, de skal bede til Allah med hovedet vendt mod Mekka i Saudi-Arabien. For dem er fredag noget særligt, da især mændene den dag møder hinanden til fredagsbønnen.

For jøder er ugens højdepunkt lørdag, hvor de fejrer sabbat, ugens hviledag, med en familiefest. Søndagen er hellig for kristne, for den morgen ringer kirkeklokkerne over hele landet for at kalde til gudstjeneste.

Med flere milliarder mere eller mindre dedikerede tilhængere er islam og kristendom verdens to største trosretninger. På tredjepladsen finder vi alle de mennesker, der ikke bekender sig til nogen religion. Ateister kunne vi også kalde dem. Lige bagefter kommer hinduismen og buddhismen.

Jødedommen må med kun cirka 14 millioner troende finde sig i en plads noget længere nede på listen over verdens trosretninger. På de andre topplaceringer finder vi blandt andet den persiske bahaisme, den koreanske juche, den japanske shinto og kinesiske taoisme. Mens flere hundrede millioner mennesker kloden over dyrker forskellige slags folkereligioner. Som for eksempel aboriginerne i Australien og indianerne i Nord- og Sydamerika.

Vi skal selvfølgelig passe på med ikke at drage forhastede konklusioner ud fra sådan en hitliste over verdens største trosretninger. Men den viser dog, at langt størstedelen af vi mennesker bekender os til den ene eller anden form for religiøs tro. Og det har vi nok altid gjort.

Vi kan i hvert fald helt tilbage til menneskehedens tidligste historie finde udtryk for en tro på noget andet og større end os selv. Vi kender til skulpturer, som oldtidens grækere tillagde guddommelig kraft. De blev båret rundt i for eksempel Athen og Sparta ved særlige højtider og skulle sikre en god høst. Indbyggerne anså skulpturerne for at have overjordiske kræfter og bragte ofre til dem for at få del i den guddommelige magt.

Også i dag kan billeder spille en afgørende rolle for vores tro. Det oplever vi mange steder i verden. Ét af dem er Den hellige Gudsmoders kloster på den græske ø Tinos i Det Ægæiske Hav. Hvert år til påske bevæger en procession af flere tusinde græsk-ortodokse pilgrimme sig langsomt frem for at kysse et billede af Jomfru Maria, Jesu mor.

For de troende pilgrimme er det ikke bare et billede,